

การจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม
THE MONASTERIES MANAGEMENT FOR CULTURAL TOURISM
ATTRACTION IN SAMUTSONGKHRAM PROVINCE

พระมหาสำราญ ฐานุตตโม (ประเสริฐซึ้ง) *

Phramaha Samran Thanuttamo (Prasertsueng)

Received November 16, 2019

Revised: November 29, 2019

Accepted: December 27, 2019

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. การจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม 2. นำเสนอรูปแบบการพัฒนาการจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม

ระเบียบวิธีวิจัยเป็นเชิงคุณภาพ ที่ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 30 รูปหรือคน เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม แล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อหารูปแบบเบื้องต้นก่อนนำเสนอต่อการสนทนากลุ่มเฉพาะ เพื่อพัฒนารูปแบบให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และนำเสนอต่อเวทีประชาพิจารณ์ เพื่อให้ได้รูปแบบที่เป็นมาตรฐานก่อนที่จะนำเสนองานวิจัยต่อสาธารณะ

ผลการวิจัย พบว่า

1. การจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า **ด้านศาสนสถาน** ได้แก่ สิ่งปลูกสร้างที่มีความสำคัญทางพระพุทธศาสนา อันแสดงถึงศิลปวัฒนธรรมที่มีมาตั้งแต่อดีต ซึ่งแต่ละท้องถิ่นก็จะมีศิลปะที่แตกต่างกันออกไป การดูแลให้คงอยู่ในสภาพเดิมจึงเป็นเรื่องยาก เนื่องจากมีอายุและความเก่าแก่ด้วยประการหนึ่ง และการจะหาช่างฝีมือที่มีความสามารถจริงๆ ก็ยาก จึงต้องมีผู้ที่มีความรู้และความเข้าใจในการดูแลบูรณะซ่อมแซมให้คงสภาพเดิมไว้ให้ได้มากที่สุด ในส่วนของสิ่งปลูกสร้างอื่น ที่สร้างใหม่ ก็ควรสร้างให้มีรูปแบบที่เป็นศิลปะที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน **ด้านบุคคล** เป็นสิ่งสำคัญ เพราะบุคคลหรือมนุษย์เป็นตัวแปรสำคัญในทุกๆ เรื่อง การมีบุคลากรที่ดี มีทักษะ และความสามารถ ก็จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้การท่องเที่ยวก้าวไปสู่ตลาดโลกได้อย่างรวดเร็ว เรื่องของบุคคลจึงกลายเป็นเรื่องที่มีความสำคัญค่อนข้างมากที่สุด **ด้านกิจกรรมภายในวัด** ทุกๆ วัด ก็จะมีกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว โดยเฉพาะวัดใดที่มีพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ มีความสำคัญและ

---

*Doctor of Philosophy Program in Buddhist Management, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

เก่าแก่ ก็จะมีผู้คนให้ความสนใจนับถือเป็นจำนวนมาก เช่น หลวงพ่อบ้านแหลม ที่ประชาชนนักท่องเที่ยว ต่างก็หลั่งไหลกันเข้ามาเพื่อสักการะสักครั้งหนึ่งในชีวิต แต่ทั้งนี้ กิจกรรมอื่นๆ ที่จะช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มีความเจริญเติบโตเพิ่มมากขึ้น ก็มีอีกมากมาย เช่น งานประจำปีของวัด การจัดปฏิบัติธรรมประจำปี หรือสร้างกิจกรรมขึ้นในช่วงเทศกาลหรือวันหยุด **ด้านสิ่งแวดล้อม** เป็นอีกด้านที่มีตัวแปรในการควบคุมค่อนข้างยาก สิ่งแวดล้อมภายใน ได้แก่ อาณาเขตบริเวณภายในวัด และรอบๆ วัด ที่มีการดูแลจัดการรักษาความสะอาด และมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย เหมาะแก่การรับรองนักท่องเที่ยวที่มาเยือน ซึ่งแต่ละวัดสามารถบริหารจัดการได้ด้วยตนเอง แต่สิ่งแวดล้อมภายนอก เช่น ร้านขายของที่ระลึก ร้านเครื่องดื่ม ร้านอาหาร ต่างๆ เหล่านี้ ซึ่งวัดไม่สามารถควบคุมได้ จึงต้องมีความร่วมมือกันทุกฝ่ายที่จะไม่สร้างบรรยากาศสิ่งแวดล้อมให้หม่นหมอง ด้วยการเอารัศมีเอาเปรียบนักท่องเที่ยว หรือการไม่ช่วยกันดูแลรักษาความสะอาด ไม่ใส่ใจซึ่งกันและกัน ซึ่งอาจเป็นปัญหาตามมาในภายหลังมากมาย

2. รูปแบบการจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม **ด้านศาสนสถาน** มีแผนงาน คือการอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุให้มีความมั่นคงแข็งแรง และคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ความเป็นไทยอย่างแท้จริง ด้วยการบูรณปฏิสังขรณ์โบราณสถานเก่าให้มีความมั่นคง แข็งแรง และก่อสร้างศาสนสถานใหม่ที่คงเอกลักษณ์ความเป็นไทย และวิถีชีวิตชุมชนอย่างชัดเจน โดยปรึกษาหารือกับผู้มีความเชี่ยวชาญกับกรมศิลปากร **ด้านบุคคล** มีแผนงาน คือ การพัฒนาทักษะทางด้านภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการพัฒนาทักษะความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของท้องถิ่นและทักษะทางด้านภาษาแก่บุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ และพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น **ด้านกิจกรรมภายในวัด** มีแผนงาน คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวลักษณะปฏิบัติธรรมบูรณาการกับการอนุรักษ์โบราณสถานและศึกษาประวัติศาสตร์ โดยการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมการปฏิบัติธรรมเชิงรุกให้แก่ประชาชน ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมการอนุรักษ์และปลูกจิตสำนึกในการรักษาโบราณสถานอย่างจริงจัง ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมการศึกษาประวัติศาสตร์ ศาสนบุคคลและศาสนสถาน **ด้านสิ่งแวดล้อม** มีแผนงาน คือ บูรณาการวิถีชีวิตความเป็นไทย ร่วมกับศาสนาอื่นอย่างสันติสุข โดยการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและศาสนาในการพัฒนาวัดและสิ่งแวดล้อม และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงบูรณาการระหว่างวัด บ้าน ชุมชน ศาสนาอื่น และภาคีเครือข่าย

คำสำคัญ : การจัดการวัด, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ABSTRACT

Objectives of this research were 1. to study the monasteries management for cultural tourism attraction in Samut Songkhram Province., 2. to propose a model of the monasteries management for cultural tourism attraction in Samut Songkhram Province.

Methodology was the qualitative method collected data from 30 key-informants by in-depth-interviewing for the knowledge of the monasteries management for cultural tourism attraction in Samut Songkram Province and then to synthesize into a basic model before submitting to the focus group discussion for more perfect model before public hearing for standardized model before submitting to the public.

Findings of the research were as follows :

1. The monasteries management for cultural tourism attraction in Samut Songkram Province was found in the following aspects: **Religious places aspect**; the important Buddhist constructions at each locations indicated the different previous cultures. The maintaining of such places are difficult because the old ages of the places and it is quite difficult to find the competent artisans to repair and up-keep the places. As for the new constructions, they should be built with the Buddhist artistic styles. **Personnel aspect** ; human resources are very important variables of all matters. Good and skillful human resources will help drive the cultural tourism to the world market. Human resources are the most important. **Monastic business affaires aspect** ; each monasteries have religious activities on the Buddhist important days. The monasteries with the old and sacred Buddha's statues such as Luang Por Ban Laem, would attract the crowd of people and tourists to worship once in a life time. Other activities that support the cultural tourism should implemented such as annual temple fares, annual meditation practice or religious activities on different holidays. **Environmental aspects** ; environment is another factor difficult to control. Environment inside the monasteries, such as the monastery ground and surroundings can be managed and controlled and kept clean and neatly for tourism attractions by the abbots. The external environment such as souvenir shops, refreshment shops and restaurants cannot be managed by the monasteries. It must be cooperative management from all parties concerned to create pleasant environment together, not to take advantages of tourists that will cause problems to follow.

2. The model of the monasteries management for cultural tourism Attraction in Samut Songkram Province was as follows: **religious places** ; there should be the maintaining plan to conserve and restore the ancient places to be stable and strong. As for new religious place constructions, there should maintain Thai culture, style and ways of life by consulting with the Department of Fine Arts. **Personnel**

aspect ; there should be training of personnel in the areas of effective local language and culture. There should be monasteries development for the center of local cultural and historical learning. **Inside monasteries activities aspect** ; tourism promotion by meditation practice integrated with Buddhist ancient places and historical restoration, proactive planning for medication practice, cultural and historical consciousness. Histories learning of religious persons and places must be promoted in the serious senses. **Environment aspect** ; there should be the integration of Thai ways of life with other religions in harmony by creating relationship among villages, communities, religions and networks to develop monasteries, environment for integrated tourist attractions.

Keywords : Monasteries management, Cultural Tourism

1. บทนำ

การบริหารงานจัดการวัดที่เหมาะสมดังามในสถานการณ์ปัจจุบันนี้ ควรต้องมีองค์ประกอบสำคัญที่ผู้บริหารจัดการวัดควรคำนึง เพื่อให้การบริหารงานประสบความสำเร็จประกอบไปด้วย เงิน (money) วัสดุดิบ (materials) เครื่องจักรหรืออุปกรณ์ (machine or equipment) และบุคลากร หรือคน (man) ซึ่งเป็นการพัฒนาการบริหารจัดการกิจการงานของวัดที่มีองค์ประกอบสำคัญ เพื่อพิจารณากำหนดเป้าหมายของการบริหารจัดการวัดว่าจะมีทิศทางหรือแนวทางในการบริหารองค์กรของวัดอย่างไร แต่ต่อมามีการพัฒนากระบวนการบริหารงาน เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงขององค์กรตามโลกาภิวัตน์ที่มีการแข่งขันสูง จึงมีการสร้างระบบการบริหารงานที่เน้นคนมากยิ่งขึ้น รวมทั้งปรับปรุงและพัฒนาระบบการบริหารงานสมัยใหม่ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายขึ้น จึงได้มีแนวความคิดในการบริหารคนหรือทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรของตน เพื่อความสำเร็จและบรรลุผลสำเร็จ โดยให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ หรือนวัตกรรมใหม่ๆ ที่เข้ามาสนับสนุนการบริหารจัดการกิจการงานคณะสงฆ์ เพราะเนื่องจากประเทศไทยต้องยอมรับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งถือว่าเป็นประเด็นที่สำคัญของสังคมไทย หรือองค์กร ต้องให้ความสนใจ เพราะว่าการบริหารจัดการจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เนื่องจากโลกในอนาคตเป็นโลกที่ทำงานในสิ่งแวดล้อมที่เป็นพลวัตมากขึ้น การแข่งขันจะมีอัตราที่สูงขึ้นและเป็นการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของความคาดหวังทางสังคมเพิ่มขึ้น และจะกดดันเรียกร้องในองค์กร มีการปรับตัวเพื่อแสวงหาแนวทางใน การบริหารจัดการวัดให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยเฉพาะการพยายามให้เกิดการมีส่วนร่วม (Participation) มากขึ้น การให้อำนาจ (Empowerment) การเข้าไปเกี่ยวข้อง (Involvement) การทำงานเป็นทีม (Teamwork) ทั้งหมดจะต้องพัฒนา ไปพร้อมๆ กัน โดยผ่านกระบวนการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดความมั่นใจจากองค์ประกอบสำคัญข้างต้น คือ บุคคล (man) เงิน (money) วัสดุอุปกรณ์ (materials) และ การจัดการ (management) (Suthi

Sutthisomboon and Saman Rangsiyokrit, 1998 : 12) อันเป็นกระบวนการทางการบริหาร (Administration)

จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่มีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลาย ทั้งในลักษณะวิถีชีวิตชุมชนริมน้ำ 2 ฟากฝั่งแม่น้ำแม่กลอง อาหารทะเล แหล่งวัฒนธรรมเก่าแก่ รวมถึงวัดวาอารามที่มีรูปแบบเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ เช่น วัดบ้านแหลม มีหลวงพ่อบ้านแหลม ซึ่งเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่มีชื่อเสียงอย่างมากของจังหวัดสมุทรสงคราม มีพุทธศาสนิกชนมากมายทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ต่างพากันไปสักการะขอพรหลวงพ่อบ้านแหลมตลอดทั้งปี และยังมีวัดอีกมากมายที่มีความงดงาม ควรค่าแก่การศึกษาเรียนรู้ถึงศิลปวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน และควรได้รับการเพิ่มคุณค่าทางการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา ด้วยกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Phramaha Kawin Yasindhavangso (Wonginyu), 2018 : 145 - 155) และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการส่งเสริมกิจการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนี้

จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยมีความต้องการที่จะสืบสานศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดสมุทรสงครามให้ยั่งยืนต่อไป พร้อมๆ กับความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยที่ไม่ให้เทคโนโลยีเหล่านั้นมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นและศิลปวัฒนธรรมที่ล้ำค่า จึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับการจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี ในจังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อนำผลการศึกษาวิจัยที่ได้จากการศึกษามาบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพ เหมาะสมแก่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ และรักษาไว้ซึ่งความดีงามทางพระพุทธศาสนาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม

2.2 เพื่อนำเสนอการพัฒนาารูปแบบการจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็น งานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Analysis) กับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยมุ่งศึกษาทฤษฎี แนวคิดที่เกี่ยวกับการจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม ประกอบด้วยเรื่อง การจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม และการพัฒนารูปแบบการจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นต้น

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม ในด้านต่างๆ คือ ด้านศาสนสถาน ด้านบุคคล ด้านกิจกรรมภายในวัด และด้านสิ่งแวดล้อม

3.3 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัย เรื่อง “การจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม” มี 2 กลุ่ม คือ 1. กลุ่มพระสงฆ์ ได้แก่ พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ ในจังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 15 รูป 2. กลุ่มบุคลากรภาครัฐและภาคเอกชน ได้แก่ บุคลากรที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัด การท่องเที่ยว และวัฒนธรรม ของจังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 15 คน รวมทั้งสิ้น 30 รูป/คน

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญในการจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม โดยสรุปตามลำดับ ดังนี้

4.1 การจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม

จังหวัดสมุทรสงคราม มีสถานที่ท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดให้ทั้งชาวไทยและต่างชาติมาเที่ยวชมวัดและโบราณสถาน และโบราณวัตถุ อีกทั้งยังได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวจากภาครัฐ และเอกชน จัดกิจกรรมต่างๆ มากมาย มีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง เช่น เทศกาลวันเข้าพรรษา เทศกาลวันสงกรานต์ เป็นต้น ทำให้ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในจังหวัดสมุทรสงคราม เพิ่มมากขึ้น ซึ่งการจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม ตามรายด้าน ดังนี้

การจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านศาสนสถาน เป็นเรื่องของสถานที่ สิ่งปลูกสร้าง ที่มีความสำคัญทางพระพุทธศาสนา อันแสดงถึงศิลปวัฒนธรรมที่มีมาตั้งแต่อดีต ซึ่งแต่ละท้องถิ่นก็จะมีศิลปะที่แตกต่างกันออกไป การดูแลให้คงอยู่ในสภาพเดิมจึงเป็นเรื่องยาก เนื่องจากมีอายุและความเก่าแก่ด้วยประการหนึ่ง และการจะหาช่างฝีมือที่มีความสามารถจริงๆ ก็ยาก อีกทั้งงบประมาณก็สูงพอสมควร ดังนั้น จึงต้องมีผู้ที่มีความรู้และความเข้าใจในการดูแลบูรณะซ่อมแซมให้คงสภาพเดิมไว้ให้ได้มากที่สุด ในส่วนของสิ่งปลูกสร้างอื่น ที่สร้างใหม่ ก็ควรสร้างให้มีรูปแบบที่เป็นศิลปะที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน คำนึงถึงคุณประโยชน์ทั้งทางด้านการใช้งาน และการรองรับนักท่องเที่ยวในอนาคตด้วย

การจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านบุคคล เป็นสิ่งสำคัญ เพราะบุคคลหรือมนุษย์เป็นตัวแปรสำคัญในทุกๆ เรื่อง การมีบุคลากรที่ดี มีทักษะและความสามารถ ก็จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้การท่องเที่ยวก้าวไปสู่ตลาดโลกได้อย่างรวดเร็ว เรื่องของบุคคลจึงกลายเป็นเรื่องที่มีความสำคัญค่อนข้างมากที่สุด

การจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านกิจกรรมภายในวัด เป็นเรื่องที่ใกล้ชิดกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพราะทุกๆ วัด ก็จะมีกิจกรรมทาง

พระพุทธศาสนา เนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว โดยเฉพาะวัดใดที่มีพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ มีความสำคัญและเก่าแก่ ก็จะมีผู้คนให้ความศรัทธา นับถือเป็นจำนวนมาก ยกตัวอย่างเช่น หลวงพ่อบ้านแหลม ที่ประชาชน นักท่องเที่ยว ต่างก็หลั่งไหลกันเข้ามาเพื่อสักการะสักครั้งหนึ่งในชีวิต แต่ทั้งนี้ กิจกรรมอื่นๆ ที่จะช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มีความเจริญเติบโตเพิ่มมากขึ้น ก็มีอีกมากมาย เช่น งานประจำปีของวัด การจัดปฏิบัติธรรมประจำปี หรือสร้างกิจกรรมขึ้นในช่วงเทศกาลหรือวันหยุด เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ชม อีกทั้งยังเป็นการให้โอกาสแก่เยาวชนและคนในชุมชนได้พัฒนาทักษะและกระตือรือร้นในการหารายได้อีกด้วย

การจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นอีกด้านที่มีตัวแปรในการควบคุมค่อนข้างยาก สิ่งแวดล้อมภายใน ได้แก่อาณาเขตบริเวณภายในวัดและรอบๆ วัด ที่มีการดูแลจัดการรักษาความสะอาด และมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย เหมาะแก่การรองรับนักท่องเที่ยวที่มาเยือน ซึ่งแต่ละวัดสามารถบริหารจัดการได้ด้วยตนเอง แต่สิ่งแวดล้อมภายนอก เช่น ร้านขายของที่ระลึก ร้านเครื่องดื่ม ร้านอาหาร ต่างๆ เหล่านี้ ซึ่งวัดไม่สามารถควบคุมได้ จึงต้องมีความร่วมมือกันทุกฝ่ายที่จะไม่สร้างบรรยากาศสิ่งแวดล้อมให้หม่นหมอง ด้วยการเอาใจเอาเปรียบนักท่องเที่ยว หรือการไม่ช่วยกันดูแลรักษาความสะอาด ไม่ใส่ใจซึ่งกันและกัน ซึ่งอาจเป็นปัญหาตามมาในภายหลังมากมาย องค์ประกอบที่สำคัญด้านสิ่งแวดล้อม

สภาพการจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านจุดแข็ง (Strengths) นั้น จังหวัดสมุทรสงคราม มีวัดที่เป็นโบราณสถานและมีความสำคัญ ซึ่งเหมาะแก่การท่องเที่ยวเพื่อศึกษาวัฒนธรรมและประเพณีของจังหวัดสมุทรสงคราม โดยเฉพาะการดำเนินวิถีชีวิตที่ยังเป็นแบบการสืบสานดั้งเดิม เป็นวิถีชีวิตของสังคมเดิม ไม่ใช่สังคมเมืองยุคใหม่ ทำให้มีเสน่ห์น่าสนใจยิ่งขึ้นสำหรับนักท่องเที่ยว และจากการวิเคราะห์จุดแข็ง (Strengths) ทำให้เห็นว่า วัดมีบทบาทอย่างมากในด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดสมุทรสงคราม โดยเฉพาะกิจกรรมที่เป็นวัฒนธรรมและประเพณีทางพระพุทธศาสนา มีความโดดเด่นและแตกต่างจากพื้นที่หรือสถานที่อื่นๆ จึงเป็นจุดสนใจ อีกทั้งจังหวัดสมุทรสงครามทั้งภาครัฐ และวัด ต่างก็มีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดสมุทรสงครามอยู่แล้ว จึงถือได้ว่าเป็นจุดแข็งที่มีความสำคัญยิ่งที่ต้องรักษาไว้ และพัฒนาในรูปแบบเชิงรุกยิ่งขึ้นไปอีก เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดสมุทรสงครามแบบยั่งยืนต่อไป

สภาพการจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านจุดอ่อน (Weaknesses) นั้น มีหลายประเด็นที่ควรให้ความสำคัญในการแก้ไข การที่จังหวัดสมุทรสงครามมีวัดและโบราณสถานจำนวนมาก ก็ส่งผลถึงงบประมาณและผู้เชี่ยวชาญในการดูแลบำรุงรักษาวัดวาและศาสนสถานที่สำคัญให้ดำรงคงอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ มีความแข็งแรงที่จะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวให้สามารถเข้าชมได้ คือนอกเหนือจากรายได้ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวแล้ว ซึ่งไม่เพียงพอ จึงจำเป็นต้องมีงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐอีกด้วย และอีกประเด็นที่สำคัญคือบุคลากรที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการให้ความรู้ทางด้านการท่องเที่ยว เส้นทางการเดินทาง ประวัติความเป็นมาของสถานที่ต่างๆ รวมถึงการแนะนำการท่องเที่ยวใน

รูปแบบต่างๆ ที่จะช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น จังหวัดสมุทรสงครามเป็นจังหวัดเล็ก ๆ ที่มีพื้นที่จำกัด วัดหลายวัดก็มีพื้นที่เพียงเล็กน้อย การจัดพื้นที่เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวจึงอยู่ในขอบเขตที่จำกัด ยากต่อการขยาย ดังนั้น การจัดสรรพื้นที่ใช้สอยและส่งเสริมการท่องเที่ยว จึงทำได้ค่อนข้างยาก แผนงานจึงมีความสำคัญ ยิ่งถ้าไม่มีแผนงานในการดำเนินการ ก็จะมีประสบปัญหาตามมาภายหลังอีกมากมาย จึงเป็นจุดอ่อนที่สำคัญของวัดในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดสมุทรสงคราม

สภาพการจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านโอกาส (Opportunities) นั้น มีการได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐ และชุมชนที่ช่วยให้การสนับสนุนการส่งเสริมการท่องเที่ยว ประกอบกับมีแผนยุทธศาสตร์ทางด้านเศรษฐกิจที่สนับสนุนการท่องเที่ยวของประเทศ จึงถือได้ว่าเป็นโอกาสที่ดีที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีการเจริญเติบโตขึ้นไปในทางที่ดี อีกทั้งจังหวัดสมุทรสงครามเป็นจังหวัดที่มีขนาดเล็ก ระบบสาธารณูปโภค เส้นทางคมนาคมมีความสะดวก การเดินทางสัญจรไปมาไม่ประสบปัญหามากนัก จึงเป็นอีกหนึ่งตัวเลือกที่นักท่องเที่ยวเลือกที่จะเดินทางเข้ามาสู่จังหวัดสมุทรสงครามมากขึ้น ทางด้านคณะสงฆ์ของจังหวัดสมุทรสงคราม ก็มีแนวนโยบายที่จะส่งเสริมการจัดการวัดให้มีความพร้อมในการรองรับการท่องเที่ยวในรูปแบบการศึกษาประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และประเพณี จึงมีการส่งเสริมและอบรมให้ความรู้ในการจัดการวัดให้กับพระภิกษุสามเณรได้มีความรู้และวิสัยทัศน์ในการจัดการวัดให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวอีกด้วย

สภาพการจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านอุปสรรค (Threats) นั้น มีเรื่องของภัยธรรมชาติ ที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวพอสมควร ด้วยเหตุที่ไม่สามารถที่จะควบคุมไม่ให้เกิดขึ้นได้ รวมถึงพืชที่เจริญเติบโตบนโบราณสถาน และสัตว์ที่เข้าอาศัยอยู่ในบริเวณโบราณสถานหรือศาสนสถาน ซึ่งต้องอาศัยการดูแลเอาใจใส่ค่อนข้างมาก และมีมาตรการในการป้องกัน เพื่อให้เกิดความเสียหายน้อยที่สุด และยังมีในเรื่องของงบประมาณที่ถึงแม้จะได้รับการสนับสนุน แต่ก็ยังคงไม่เพียงพอ อีกสิ่งหนึ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้จริงๆ สำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยว นั่นคือ ปริมาณมลพิษ ที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งเรื่องของมลพิษจากรถยนต์ มลพิษจากปริมาณขยะที่เพิ่มมากขึ้น และจะต้องดำเนินการหามาตรการรองรับกับอุปสรรคเหล่านี้ เพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป เรื่องสำคัญอีกเรื่องคือการรักษาโบราณสถานโบราณวัตถุ ที่อาจมีการเสื่อมสลายชำรุดทรุดโทรมไป จากการเดินทางมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว การให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องของการอนุรักษ์ก็ยังมีน้อย ทั้งบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญที่จะให้ความรู้ความเข้าใจกับนักท่องเที่ยวก็มีน้อย และยังคงเป็นปัญหาที่รอการแก้ไขต่อไป

4.2 รูปแบบการจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม

รูปแบบการจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านศาสนสถาน โดยกำหนดเป็นแผนงาน คือ การอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุให้มีความมั่นคงแข็งแรง และคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ความเป็นไทยอย่างแท้จริง ดำเนินการตามกระบวนการ

บูรณปฏิสังขรณ์โบราณสถานเก่าให้มีความมั่นคง แข็งแรง และก่อสร้างศาสนสถานใหม่ที่คงเอกลักษณ์ความเป็นไทย และวิถีชีวิตชุมชนอย่างชัดเจน และมีเป้าประสงค์ 2 ข้อ ด้วยกัน คือ 1. โบราณสถานและโบราณวัตถุได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์ให้มีความมั่นคง แข็งแรง และสามารถใช้งานได้มากขึ้น 2. ศาสนสถานที่ยังใหม่มีเอกลักษณ์ความเป็นไทย และวิถีชีวิตชุมชนเพิ่มมากขึ้น ดัชนีตัวชี้วัดตามแผนงาน ได้แก่ จำนวนร้อยละของวัดที่มีโบราณสถานและโบราณวัตถุได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์ให้มีความมั่นคง แข็งแรง และสามารถใช้งานได้มากขึ้น และจำนวนร้อยละของศาสนสถานที่ยังใหม่มีเอกลักษณ์ความเป็นไทย และวิถีชีวิตชุมชนเพิ่มมากขึ้น

รูปแบบการจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านบุคคล โดยกำหนดเป็นแผนงาน คือ การพัฒนาทักษะทางด้านภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ ดำเนินการตามกระบวนการพัฒนาทักษะความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของท้องถิ่นและทักษะทางด้านภาษาแก่บุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ และพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และมีเป้าประสงค์ 2 ข้อ ด้วยกัน คือ 1. บุคลากรภายในวัดสามารถอธิบายเรื่องราวต่างๆ ภายในวัดด้วยภาษาของตนเองและภาษาอื่นๆ ได้เพิ่มมากขึ้น 2. วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพิ่มขึ้น ดัชนีตัวชี้วัดตามแผนงาน ได้แก่ จำนวนร้อยละของบุคลากรภายในวัดที่มีความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของท้องถิ่นและความรู้ทักษะทางด้านภาษา สามารถพูดภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาอาเซียนได้อย่างคล่องแคล่ว และจำนวนร้อยละของวัดที่เป็นศูนย์กลางเรียนรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

รูปแบบการจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านกิจกรรมภายในวัด โดยกำหนดเป็นแผนงาน คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวลักษณะปฏิบัติธรรมบูรณาการกับการอนุรักษ์โบราณสถานและศึกษาประวัติศาสตร์ ดำเนินการตามกระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมการปฏิบัติธรรมเชิงรุกให้แก่ประชาชน ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมการอนุรักษ์และปลูกจิตสำนึกในการรักษาโบราณสถานอย่างจริงจัง และส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมการศึกษาประวัติศาสตร์ ศาสนบุคคลและศาสนสถาน และมีเป้าประสงค์ 3 ข้อ ด้วยกัน คือ 1. มีวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านการปฏิบัติธรรมอย่างครบวงจรเพิ่มขึ้น 2. มีวัดที่มีการอนุรักษ์โบราณสถานอย่างครบวงจรเพิ่มขึ้น 3. มีวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์อย่างครบวงจรเพิ่มขึ้น ดัชนีตัวชี้วัดตามแผนงาน ได้แก่ จำนวนร้อยละของวัดที่เป็นสำนักปฏิบัติธรรม จำนวนร้อยละของวัดที่มีการอนุรักษ์โบราณสถาน และจำนวนร้อยละของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์

รูปแบบการจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านสิ่งแวดล้อม โดยกำหนดเป็นแผนงาน คือ บูรณาการวิถีชีวิตความเป็นไทย ร่วมกับศาสนาอื่นอย่างสันติสุข ดำเนินการตามกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและศาสนาในการพัฒนาวัดและสิ่งแวดล้อม และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงบูรณาการระหว่างวัด บ้าน ชุมชน ศาสนาอื่น และภาคีเครือข่าย และมีเป้าประสงค์ 3 ข้อ ด้วยกัน คือ 1. มีแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาอย่างครบถ้วน 2. บ้าน วัด ชุมชน อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข 3. ได้ภาคีเครือข่ายความร่วมมือกันทุกศาสนา ดัชนี

ตัวชี้วัดตามแผนงาน ได้แก่ จำนวนร้อยละของวัดที่ร่วมกันพัฒนาความสัมพันธ์ร่วมกับศาสนาอื่นและสร้างภาคีเครือข่ายในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมร่วมกัน

5. อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ จะกล่าวถึงการพัฒนา รูปแบบการจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญและนำมาอภิปรายผล ดังนี้

5.1 รูปแบบการจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านศาสนสถาน

จากการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านศาสนสถาน พบว่า ศาสนสถานของวัดในจังหวัดสมุทรสงคราม มีอยู่เป็นจำนวนมาก รวมถึงศาสนวัตถุที่สำคัญและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนจากทั่วประเทศ ซึ่งได้แก่ หลวงพ่อวัดบ้านแหลม ที่มีความศักดิ์สิทธิ์และถือได้ว่าเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองจังหวัดสมุทรสาครก็ได้ ซึ่งจะเห็นได้ว่า ศาสนสถานและศาสนวัตถุมีความสำคัญในการช่วยสร้างแรงดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางเพื่อไปเที่ยวชมค่อนข้างมากกว่าสิ่งอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “ศึกษาศาสนสถานที่สำคัญต่อการอนุรักษ์การท่องเที่ยวของวัดในกรุงเทพมหานคร” (Nilratana Klinchan & et al., 2009) ผลการวิจัยพบว่า 1. ศาสนสถานที่สำคัญของวัดที่เป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมีองค์ประกอบสำคัญ คือ วัดทั้ง 40 แห่ง มีศาสนสถานสำคัญ คือ พระพุทธรูป พระอุโบสถ เจดีย์ พระปรางค์ พระวิหารหลวง ความสำคัญของศาสนสถานคือ เป็นวัตถุธรรมที่แสดงสัญลักษณ์ทางศาสนาและพระรัตนตรัย เช่น พระพุทธรูปแสดงสัญลักษณ์ถึงพระพุทธเจ้า พระอุโบสถเป็นที่ประกอบกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เจดีย์ พระปรางค์เป็นที่ประดิษฐานของพระบรมสารีริกธาตุพระพุทธเจ้า พระวิหาร มักเป็น สถาปัตยกรรมและภาพจิตรกรรมอันแสดงถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ความสำคัญของศาสนสถานสิ่งแรก คือ เป็นสิ่งก่อสร้างที่เกิดจากแรงศรัทธาทางพระพุทธศาสนาและเป็นสิ่งที่พระพุทธรูปศาสนิกชนยึดถือทางด้านจิตใจและยึดถือเพื่อประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา มีข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรจัดรักษาวัดให้สะอาดร่มรื่น เป็นที่ร่มเย็นแห่งจิตใจและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจเกี่ยวกับศาสนสถาน และขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของชาติแก่ประชาชนทั่วไป และสิ่งสำคัญควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาศาสนสถานที่สำคัญ

5.2 รูปแบบการจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านบุคคล

จากการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านบุคคล พบว่า บุคคลหรือบุคลากรในวัด เป็นอีกหนึ่งตัวแปรสำคัญที่ช่วยในการส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวในรูปแบบเชิงวัฒนธรรมและประเพณีของวัดในจังหวัดสมุทรสงคราม เพราะการที่บุคลากรในวัดมีความรู้ในเรื่องราวต่างๆ ของจังหวัดตนเอง มีความรู้

ทางด้านประวัติศาสตร์และความเป็นมาของขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น จะช่วยในการประชาสัมพันธ์ให้แก่นักท่องเที่ยวให้เกิดความรู้และสร้างความประทับใจอย่างมากขึ้น โดยเฉพาะถ้าเป็นเยาวชนที่มีความสดใส น่ารัก มีอัธยาศัยที่ดี ก็ยิ่งทำให้นักท่องเที่ยวซึ่งมาแล้วอยากที่จะกลับมาอีก การกำหนดให้มีการอบรมหรือจัดเป็นหลักสูตรสำหรับการท่องเที่ยว จึงถือได้ว่าเป็นการตอบโจทย์สำหรับการพัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถในการรองรับกับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การบูรณาการการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมผ่านหลักสูตรการท่องเที่ยวในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจ” (Tatiyaporn Charumaniratana, 2011) ผลจากการวิจัย แนวทางการบูรณาการความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมข้ามชาติที่ภาคการศึกษาในทั้งสองประเทศควรดำเนินการต่อไปนี้ บูรณาการความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมข้ามชาติมากขึ้นในหลักสูตร โดยผสมผสานวิธีการสอนที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้ผ่านการทัศนศึกษาหรือเข้าร่วมกิจกรรมในประเทศกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน เพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมอาเซียนในหลักสูตรฯ เช่น ภาษาที่ใช้ในกลุ่มประเทศแถบอาเซียน นอกจากนี้ ควรมีการเร่งสร้างความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาในภูมิภาคอาเซียน กระตุ้นให้เกิดการร่วมมือในทุกภาคี เช่น โครงการฝึกปฏิบัติงานที่มีผลตอบแทนที่น่าดึงดูดใจ ใช้สื่อ Social network สนับสนุนการเรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรม เช่น การจัดทำ web blog เพื่อให้นักศึกษาใช้เป็นเวทีในการอภิปรายและเรียนรู้วัฒนธรรมข้ามชาติ เป็นต้น

5.3 รูปแบบการจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านกิจกรรมภายในวัด

จากการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านกิจกรรมภายในวัด พบว่า การจัดกิจกรรมภายในวัด จะจากเป็นเครื่องชักจูงให้เกิดความสนใจในกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ ที่ทางวัดได้จัดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมตามประเพณีหรือวันสำคัญในพระพุทธศาสนา กิจกรรมการปฏิบัติธรรมในวาระหรือโอกาสสำคัญของประเทศชาติ เหล่านี้เป็นต้น จะช่วยในการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น และยังช่วยในการจรรโลงจิตใจให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวได้รู้จักและเรียนรู้วิถีชีวิตแนวพุทธ จากการสอดแทรกหลักธรรมลงไปในการเข้าร่วมกิจกรรมเหล่านั้นอีกด้วย อีกทั้งยังเป็นการสร้างความรู้ในประเพณีท้องถิ่น การประกอบอาชีพของคนพื้นบ้าน เป็นอันว่าได้รับความรู้ไปด้วยในการเดินทางท่องเที่ยวแบบร่วมกิจกรรมแบบนี้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” (Phrakhrubhavanawachirakhun (Watcharin Wachiradhammo), 2014) ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาศาสนสถาน 2) ด้านการพัฒนาบุคคลหรือบุคลากรภายในวัด 3) ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด และ 4) ด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม จากการสอบถามพระสงฆ์และประชาชนทั่วไป พบว่า มีความคิดเห็นต่อทั้ง 4 องค์ประกอบในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกองค์ประกอบ คือ ด้านการพัฒนาศาสนสถาน อยู่ใน

ระดับสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด ถัดมาคือ ด้านการพัฒนาบุคคลหรือบุคลากรภายในวัด และด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับสุดท้ายตามลำดับ และสภาพทั่วไปในการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า วัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีโบราณสถาน โบราณวัตถุ จำนวนมาก ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนาน มีการอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุให้อยู่ในสภาพที่ดี มีการพัฒนาบุคลากรและบุคคลภายในวัดให้สอดคล้องกับการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเชิงรุก มีการแต่งตั้งพระสงฆ์ผู้มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการวัดและมีการพัฒนาวัดไปแนวทางเดียวกัน โดยมีหน่วยงานราชการคอยให้ความรู้ผ่านโครงการต่างๆ เกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุแก่พระสงฆ์ และได้รับงบประมาณจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ องค์การบริหารส่วนจังหวัด กรมศิลปากร และอื่นๆ ในการสนับสนุนกิจกรรมและการปรับปรุงทัศนียภาพให้สวยงาม สะอาด เป็นระเบียบ และส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยเน้นการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงปฏิบัติธรรม เชิงอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ และประวัติศาสตร์

5.4 รูปแบบการจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม นอกเหนือจากความสะอาดของสถานที่โดยรอบของสถานที่สำหรับรับรองนักท่องเที่ยวแล้ว สิ่งแวดล้อมอื่นๆ เช่น ร้านจำหน่ายของที่ระลึก ร้านจำหน่ายอาหาร สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับรองรับขยะ สถานที่จอดรถ เหล่านี้เป็นต้น ชุมชนและประชาชนในชุมชนเอง ก็ถือว่าเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งเลยทีเดียว การขอความร่วมมือซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือกันในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้การท่องเที่ยวในท้องถิ่น มีความน่าประทับใจ จะช่วยให้นักท่องเที่ยวเกิดการกลับมาเที่ยวอีกครั้งและบอกต่อ ซึ่งช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นและสร้างรายได้ให้กับชุมชนอีกด้วย ดังนั้น ชุมชนจึงต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมให้น่าประทับใจด้วยเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว กรณีศึกษา ชุมชนในตลาดร้อยปีสามชุกอำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี” (Natthaporn Dokboonnak & Thapakorn Thongkharnuch, 2013) ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการจัดการด้านการท่องเที่ยวนั้น คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านของการจัดการด้านสถานที่ ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทั้งในด้านวางแผน การประชุมนโยบายหรือแสดงความคิดเห็นต่างๆ ด้านของสิ่งอำนวยความสะดวกนั้น ชุมชนจะมีส่วนแค่การแสดงความคิดเห็นว่าดีหรือไม่ ต้องการหรือไม่ต้องการ แต่ไม่ได้เข้ามาส่วนในการวางแผน คิดนโยบาย หรือการจัดการมากแต่อย่างใด และด้านบุคลากร ประชาชนหรือคนในชุมชนนั้น มีส่วนร่วมมาก แต่ในส่วนของจัดการด้านกฎเกณฑ์ทางการท่องเที่ยวในตลาดร้อยปีสามชุกนั้น คนในชุมชนมีส่วนร่วมลดลง หากเทียบกับด้านอื่นๆ เนื่องจากปัจจุบันกฎเกณฑ์ต่างๆ คือกฎที่ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมา ไม่ได้มีการวาง กฎเกณฑ์ที่ตายตัว ข้อเสนอแนะ 1. ส่งเสริมคนรุ่นใหม่ให้เข้ามามีบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวให้มากขึ้น 2. ส่งเสริมให้คนในชุมชนคิดถึง

ส่วนรวมมากกว่าผลทางธุรกิจมากขึ้น 3. ภาครัฐเข้ามามีบทบาทหรือส่งเสริม ช่วยเหลือให้มากขึ้น เนื่องจากปัจจุบันผู้ที่จะลืบทอดหรือดูแล พื้นที่ลัดน้อยลง 4. ส่งเสริมให้คนในชุมชนตระหนักและเข้าใจถึงการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมากขึ้น

6. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) คว้าศึกษาเรื่องปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม

2) คว้าศึกษาเรื่องการบริหารจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านต่างๆ เฉพาะเจาะจงพื้นที่การวิจัย เพื่อพัฒนารูปแบบของพื้นที่นั้นๆ ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

3) คว้าศึกษาเรื่องการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม หลังจากนำผลการวิจัยฉบับนี้ไปทดลองใช้ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

References

- Natthaporn Dokboonnak and Thapakorn Thongkhamnuch. (2013). *Participation of Communities in Tourism Management Case Study in the Hundred Years Sam Chuk district of Suphan Buri*. (Doctor of Thesis). Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi.
- Nilratana Klinchan, Assoc.Prof., Prayoon Suyajai, Asst.Prof.Dr., Phramaha Noppadol Deethaisong. (2009). *A study of The Important Religious Sanctuary to ward Ecotourism of Temples in Bangkok*. (Doctor of Thesis). Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phrakhrubhavanawachirakhun (Watcharin Wachiradhammo). (2014). *Model of Temples Development toward Cultural Tourism Place in Phranakorn Si Ayutthaya Province*. (Doctor of Thesis). Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Suthi Sutthisomboon and Saman Rangsiyokrit. (1998). *Management Principles*. (14th ed.). Bangkok : Office of the Civil Service Commission.
- Tatiyaporn Charumaniratana. (2011). *Learning Each Other Through ASEAN Tourism Education*. (Research Report). Prince of Songkla University.
- Phramaha Kawin Yasindhavangso (Wonginyu) and et al. (2018). The Development of Cultural Tourism at Ayutthaya Province. *Journal of MCU Social Science Review*. 7(1), 145 - 155.